

LUCEAFĂRUL

EXEMPLAR

SUMARUL.

Octavian Goga	Sonet (poezie).	Elena Farago	Amintirea (poezie).
I. L.	Bogdan Petriceicu-Hasdeu.	D. Nana	Sentințe (poezie).
Mihail Sadoveana	Ispita.	D. Nana	Pegas (poezie).
I. Ţ. Sorica	Cronică rimată (poezie).	Vasile Albu	O noapte de vară (poezie).
I. Borcea	Ifigenia în Taurida de Goethe. Act. V, sfârșit.	Zoe Gârbea	Expoziția de artă din Veneția (1907).
A. Lupeana	Un sfârșit (schită).	Cronică:	„Asociaționea“. Adevăr. Știri.

Ilustrațiuni: Bogdan Petriceicu-Hasdeu. Port din Corbu. Familia învățătorului din Corbu. Port din comuna Corbu. Familia primarului din Corbu. Interior de casă din Pianal de sas.

ABONAMENT:

Austro-Ūngaria:

1 an 12 cor. Ed. de lax 20 cor.

6 luni 6 „ „ „ 10 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 7 cor.

România și în Străinătate:

1 an 16 cor. Ed. de lax 25 cor.

6 luni 8 „ „ „ 13 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 12 Cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sânt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Lucafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

AVIZ.

În curând va apărea în edit. revistei noastre, cu colaborarea: I. Al. Brătescu-Voinești, Mihail Sadoveana, O. Goga, Maria Canțan, I. Bassarabescu și A. Tăslăuana,

A. O. Maior:

„Biblioteca Copiilor și a Tinerimii“.

Vol. III.

Acest volum, alcătuit și îngrijit de redactorul revistei noastre Oct. C. Tăslăuana, va conține foarte frumoase ilustrațiuni și va fi unul dintre cele mai reușite, având, pe lângă un cuprins educativ și recreativ, și o valoare literară și artistică. Pentruca oricine să și-l poată procura cu ușurință, formatul va fi ceva mai mic ca la primele 2 volume, iar prețul numai 1 cor. în Austro-Ūngaria și Lei 1.50 în România și străinătate.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

sub îngrijirea dlor: Octavian Goga și Octavian C. Tăslăuanu.

Cu colaborarea dlor: I. Agârbiceanu, I. Al. Bassarabescu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borcia, I. Ciocârlan, V. Cioflec, Al. Ciura, Maria Cunțan, Elena Farago-Fatma, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmniceanu, I. U. Soricu.

ORICE REPRODUCERE OPRITĂ.

SONET.

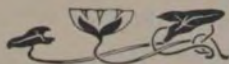
Tu tainică, curată Poezie,
Biserică cu porți neincuiate,
Tu neamarile gândurilor toate
Cu drag le lași la pragul tău să vie.

Tot sufletul la poarta ta când bate
Drumet slăbit puterile-și învie,
Iși spovedește patimile ție
Și ele-adorm de tine alinate.

Păcate vin sub bolta-ți milostivă,
Tu le ascuți pe toate deopotrivă
Și le oprești neghina și amarul.

Dar tu rămâi deapurarea senină,
Căci nu-i pribeag ce 'n fața ta se 'nchină
C'o lacrimă să nu-ți spele altarul.

Octavian Goga.

Univ. "Petru Maior" Tg. Mureș

094661 2613

✓ 92305

Bogdan Petriceicu-Hasdeu.

În acest început de toamnă domoală s'a mutat la cele eterne celebrul muncitor în ogorul literaturii și științii române: Bogdan Petriceicu-Hasdeu.

Rămășițele lui pământești și-au aflat acum hodina de veci, lângă fiica sa Iulia, în acel mauzoleu plin de misterii, pe care îndureratul părinte îl zidise »în marmură și 'n flori, în fier și fluturi, în luminile artei și 'n lacrimile înduioșătoare ale iubirii și eternei amintiri«. Spiritul, care de două decenii aproape se munciă să deslege tainele nepătrunse ale morții, și nu-și află mângâiere decât în iluzia, că petrece împreună cu mărețele umbre ale înaintașilor săi, pe tărmiu râului Lethe — va fi ajuns, în sfârșit, după atâtea sbuciumări, la locul doririlor sale, unde sălășlesc cei cu »tâmpole încinse« în gloria nemuririi:

»Nobili poeți, ce cântară tot numai ce-i vrednic de — Apolo
Inventatorii și-acei ce prin școli luminează poporul,
Ceice prin meritul lor au lasat amintire prin veacuri»

(Aeneis, VI, 802—4)

Bogdan Petriceicu-Hasdeu a fost cel din urmă descendent al unei vestite familii basarabene — vestită prin vechimea îndepărtată a trecutului, ca și prin variatele și strălucitele talente ale odraslelor sale, mâna cărora a învățit, generații de-a rândul, sabia, iar mai târziu condeiul — cu deopotrivă dibăcie și ispravă.

Nu mai puțin decât patru generații de scriitori s'au succedat în această familie: Tadeu (1769—1820) care a scris în limba polonă poezii de samă; Alexandru (1811—1872) iuristul poliglot și literatul, care visă de »antica glorie a Moldovii«; Bogdan (1836—1907) și fiica acestuia Iulia (1869—1888), care s'a stins în floarea tinereții, în timpul de înmugurire al talentului său mult promiător.

Dintre toți aceștia adevărata glorie a numelui Hasdeu o întemeiază Bogdan, care se născu în Basarabia, la moșia Cristinești în apropierea Hotinului, primi în botez numele moșului său, și învăță școală rusească, făcându-și chiar tirociniile literare în această limbă. Sentimentele sale prea puțin rusofile și cam revoluționare i-ar fi pregăt, cu siguranță, calea spre pustiurile ghe-

țoase ale Siberiei, dacă nu s'ar fi refugiat de cu vreme (1856) în Moldova. La trecerea sa în această țară a glorioaselor amintiri strămoșești se desbară de numele Tadeu, luându-și istoricul nume: Bogdan. Prin puterea de muncă, prin spiritul său extraordinar de viu și feroce, prin vastitatea cunoștințelor și dorul de progres, care îl caracteriză, atrage în curând asupra sa atenția lui Kogălniceanu și Odobescu, cari nu pregetară a-i da mână de ajutor în studiile grele ce întreprindea. Ca profesor de istorie și director la biblioteca universității din Iași, mai târziu ca director al arhivelor statului și profesor de filologia comparată la universitatea din București, Hasdeu avu prilej să îmbogățească cu o serie întreagă de publicații valoroase, știința română, mai ales principalii doi rami ai acesteia: istoria și filologia.

După ce s'a așezat la Iași porni foaia săptămânală »Romania« (1859) pe care o schimbă peste câteva luni în »Foaie de istorie română«, apoi la 1862 scoase revista »Din Moldova«, care fu iarăș eurând înlocuită cu alta: »Lumina«. Spiritul său multilateral, dar cam impulsiv și neastâmpărat, nu-i dădea răgaz să muncească cu statornicie într'o singură direcție, ci îl îndrumă spre toate domeniile științei și poeziei în același timp. Hasdeu în toate s'a încercat și pretutindeni a izbutit. Începând dela cercetările istorice făcute »în sudoarea feții« până la cele mai anevoioase teorii lingvistice și până la prăpăstioasele sisteme metafizice, cari »toarnă și răstoarnă gândul«; sau în domeniul poeziei dela drama Răsvan și Vidra, ale cărei calități încep a fi recunoscute și apreciate favorabil — și până la satirele usturătoare, până la »Philippidiotismele« efemere, dar pline de venin — în toate se reoglindește același spirit scânteietor, aceeași putere de invenție și un subiectivism acerb.

Cu mai multă stăruință a cultivat la început istoria. Cu firea sa aprinsă, el nu putea să rămână însă cercetătorul rece, molia de arhivă, redând numai cuprinsul hrisoavelor colbuite. Ci în lucrările sale istorice, pe lângă o profundă analiză, se găsește și o bună parte de combinațiuni îndrăznețe, de creațiune proprie, pe care am pu-

teă-o numi poetică. Uneori și pentru Hasdeu pare să fi fost istoria mai mult un fel de carmen solutum, cum o definise odinioară Quintilian. Paginile scrise cu puternic avânt și stăpânite de un adevărat lirism nu sunt tocmai rare în opera lui istorică. Așa d. e. în »Monografia lui Ioan Vodă cel Cumplit« (1865) e surprinzător §. 48, pg. 159: »Scriind aceste rânduri în singurătatea nopții, când misterul naturii și tăcerea oamenilor duc imaginațiunea departe — departe: la ceace nu mai este sau nu este încă, uitând prezentul și confundând într'o rază trecutul și viitorul — mă cutremură bătaia inimei, mă arde focul capului, mă furnie prin sânge fluvii de forță, mă electrizează o șoptă, ce vine nu știu de unde, din mine sau din afară: »mare e România«!... etc.«

Sau frumoasa exagerare poetică din introducerea (§.11) aceleiașcărți, unde cearcă să ni-l prezinte pe Ioan Vodă cel Cumplit într'o aureolă

mai presus de fire: »În Spania în Anglia, în Germania, în Italia, în Suedia, în Danemarca, în Polonia, în Rusia, în Turcia... vedem scepturile mânuite de popi, de copii, de zero, de nebuni, de bețivi sau de muieri.

Tocmai atunci într'o țerișoară română apare un principe, pe care numai cea mai neagră trădare îl putu oprî de a nu da o altă față Europei, fundând pe tronul Bisantei un nou imperiu latin...«

Dar acest entuziasm al unei opere din tine-

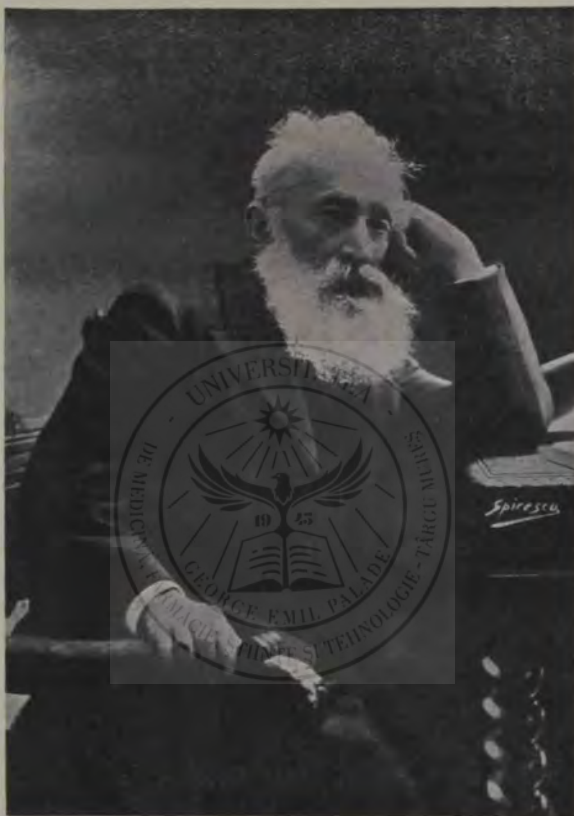
rețe se moderează treptat cu vârsta ce înaintează, rămânând însă pentru viața întreagă îndemnul puternic și pentru așa numita muncă subterană a istoriei (Niebuhr: »Arbeit unter der Erde«.) În Arhiva istorică a României (1865—67) aduse prețioase contribuțiuni la istoria României, al cărei început sistematic avea să-l facă la 1873 prin vestita sa lucrare

de sinteză: »Istoria critică a Românilor din ambele Dacii«, lucrare pornită cu un plan foarte vast și într'un spirit modern, filosofic, neobișnuit în literatura noastră istorică de pe acele vremuri. Firește nu în chestiunile de amănunt, cari au provocat ineptiile de criticastru ale dlui Gh. Panu și îndelungatele polemii pătimașe, ce s'au urmat ani întregi în revista de istorie maghiară:

Századok — trebuie căutată valoarea acestei opere, ci în concepțiunea istorico-filosofică, în erudiția uimitoare a autorului și în argumentația logică ingenioasă.

Dintre istoricii noștri puțini s'au încumătat a se avânta la înălțimea metodei istorice comparative, luată de Hasdeu ca bază la construirea acestei opere. Mai ales capitolul, în care tratează despre »Acțiunea naturii asupra omului«, despre legătura strânsă dintre pământ și popor, arată, cu câtă măiestrie, cu ce dialectică biruitoare clatină teoriile altora, înlocuindu-le cu raționamentele sale, pe care cearcă a le stabili chiar prin formule matematice.

Într'un loc (pag. 181) față de teoria influenței

Bogdan Petriceicu-Hasdeu.

climaterice a lui Montesquieu face următoarea obiecțiune: »Ilustrul Montesquieu explică toate prin climă și iarăș prin climă... Într'un loc el zice: »Popoarele insulare sunt mai liberale decât popoarele continentale. Insulele sunt în general mici, încât o parte a poporului nu poate fi întrebuințată atât de bine la asuprirea celeilalte». Montesquieu observă el singur în notă, că Japonia e foarte despotică, dar pentrucă este o insulă mare, iar nu mică! Ce ar fi zis însă cu câțiva ani mai în urmă despre Statele-Unite ale Americii, atât de liberale, deși foarte spațioase, și cari nu sunt nici măcar o insulă ca Japonia? De ce tace despre Elveția? Generalizări pripite de această categorie, deochind adevărul teoretic prin eroarea aplicațiunilor, n'au putut să nu provoace din partea cercetătoarei semiștiințe alte generalizări tot atât de pripite și nu mai puțin eronate în sens diametral contrar».

Asemenea generalizări, fiind aproape inevitabile oricărei opere de sinteză istorică, e natural, că nici Hasdeu nu s'a putut feri de lunecșul lor ispititor.

Reținut ulterior prin studii și cercetări mai mult de natură filologică dela continuarea Istoriei critice, el totuși n'a încetat a cugeta îndelung asupra problemei de căpetie a istoriei Românilor, pe care la 1892 credea, că a izbutit a o lămurii definitiv prin studiul Strat și Substrat, despre care spune, că e »ultimul său cuvânt asupra unor mărețe nedumeriri, cari l-au zbuciumat preste un pătrar de secol...» Teoria lui Hasdeu, construită așa de admirabil, e cunoscută. Tot așa cunoscut este și punctul ei vulnerabil, călcăiul lui Achille: acel loc însemnat din scriitorul veacului VI. Jordanes, unde e vorba de Slavino Rumunense și care, dacă n'ar lipsi din cele mai multe ediții critice, ar fi rămas cel mai puternic și autentic argument al continuității (»das glänzendste Zeugnis für die Autochthontheorie«, cum scrie Jagić)!

*

Studiile istorice trebuiau sprijinite pe temeinice cunoștințe lingvistice, mai ales fiindcă acolo, unde glasul cronicarilor și al hrisoavelor se pierde, ne mai putând da nici o deslușire sigură, limba este cel mai prețios document, care poate deschide cărări nouă de cercetare și dobândire

a adevărului. De aceea la Hasdeu chiar din tinerețe se dezvoltă paralel interesul pentru istorie și pentru filologie deopotrivă, până când în epoca a 2-a activității lui, cel din urmă deveni tot mai puternic, în paguba celui dintâi. Din punct de vedere filologic sunt de mare însemnătate întâi revista Columna lui Traian (pe care o porni la 1870, dupăce sistase ziarul politic Traian, care purtă devisa: »Naționalism în democrație și democrație în naționalism») apoi volumele întitulate, »Cuvinte din bătrânie« (1878—79) în cari studiază limba vorbită de Români între anii 1550—1600 și cărțile poporane din acelaș secol. Despre munca uriașă și priceperea depusă în aceste monumentale opere s'a rostit vestitul romanist Hugo Schuchard foarte elogios prin următoarele cuvinte: »Hasdeu's Scharfsinn und Gelehrsamkeit treten hier in glänzendster Weise hervor».

Când Regele Carol »îndemnat prin dragostea, ce are pentru frumoasa și bogata limbă românească» oferii la 1884 Academiei Române suma anuală de 6000 lei pentru elaborarea unui »Magnum Etymologicum Romaniae« care să ia sub paza sa »limba veche, pe care poporul o înțelege și o iubește»; singurul bărbat de știință chemat și ales, ca să ducă la îndeplinire această dorință regală și națională, nu putea să fie altul, decât — Hasdeu. Și el primi această frumoasă, dar imensă sarcină, având de gând să facă din această măreață operă o adevărată oglindă a întreg traiului nostru din trecut și prezent sub toate raporturile, așa cum ni-l înfățișează istoria și circulațiunea cuvintelor populare românești, cu toată comoara de bogăție a minții și sufletului, care grăiește prin ele. A muncit 14 ani, dar croind un plan cu mult prea vast și nemărginit, în proporție cu lungimea măsurată a unei vieți de om, n'a izbutit să ne deie decât cele dintâi 2 litere ale alfabetului (A și B) prelucrate în 4 volume. Câte ar fi mai trebuit ca să putem avea în întregime o atât de grandioasă și elocventă icoană a vieții românești, un adevărat »nosce te ipsum« al neamului nostru?!

La 1888 prin pierderea unicei sale odrasle, Iulia, l-a ajuns o mare nenorocire zguduitoare. Se pare că îl chinuia grozav povara gândului: »ultimus tuorum moriaris«! (care la Romani eră un blăstem). Prin muncă și mai înțepită a căutat să ușureze această povară; cu

o seamă de scriitori talentați grupați în jurul său, a redactat în curs de 8 ani, până la 1895 »Revista Nouă» și s'a cufundat apoi tot mai adânc în acele teorii vaporose («Sic cogito») despre cari credeă, că îi pot deschide tainele vieții veșnice, făcându-i cu puțință a petrece mai mult printre cei mutați pe alte tărâmurii, decât în societatea celor vii. Așa a rămas în cei din urmă ani ai bătrânețelor ostenite, — după ce la 1902 își pierduse și soția, o ardeleană, — părăsît și aproape uitat de toți.

Numărul studiilor, cărților și revistelor publicate de dânsul, e mare afară din seamă. Aci abia am putut stăruia asupra câtorva din cărțile cele mai însemnate ale lui Hasdeu, care serie într'un loc («Sarcasm și Ideal» pg. 209): »Cărțile cele mai bune nu sunt tocmai acelea, cari ne învață, ci acelea, cari ne fac a cugeta peste cele cuprinse în ele».

Și — cărțile, de cari s'a făcut aici amintire, toate aparțin categoriei din urmă...

L. L.

ISPITA.

Eram de cincisprezece ani. Petreceam cu rude și cunoscuți la o vie a noastră, la Uricani. Eră o vie întinsă care se încovoia pe mai multe vâlcele. Prin desișul viței și printre ciorchinele grele de mărgăritare se deschideau cărări neîntrerupte. În toate părțile se înălțau nuci uriași și meri rotați, prin cari, în soarele auriu de Septembrie, se alungau toată ziua granguri și mierle, îngânându-se.

Eram un copil, nu pricepeam nimic pe atunci. Culegătorii începuseră a lucra; seara se aprindeau focuri în jurul cramei, cântau lăutari, se frigeau pui în țigle; și într'un rând o rudă depărtată a noastră, — cucoana Iliana, care avea un bărbat lung, slab și bolnăvicios rămas în Iași, se apropie de mine și-mi zise încet!

— Mitrule, mă doare puțin capul... Ești mata așa de bun să mă întovărășești?... M'ăși plimbă o leacă...

— Cum nu, cucoană Ilină?... zic. Cu plăcere. De departe se aud mai frumos lăutarii, și noaptea-i foarte senină...

Câteodată îi ziceam »verișoară», câteodată-i ziceam »cucoană Ilină». Imi eră o leacă de mătușă, dar s'ar fi supărat dacă ași fi îmbătrânit-o cu cuvântul acesta.

Zicea c'o doare capul, dar mă privea zimbînd. În lucirile focurilor par'că îi jucau ochii. Glasul ei avea înmlădieri moi ca și trupu-i subțirel; vorbea moale, par'că mîngăia, totdeauna. Acuma se apropie de mine cercetându-mă: mă stînjinea cîntătura ei dreaptă.

Vorbii moale:

— În ia-seară, nu prea am gust de petrecere...

Și pornirăm alături, încet, coborînd lin vâlca. Trecurăm prin umbra de cărbune a unui nuc, și cucoana Iliana domol își trecu brațul ei printr'al meu, apoi simții o strîngere ușoară.

— Drept să-ți spun, Mitrule, mie mi-i cam frică...

Eu am început să rîd:

— De ce să-ți fie frică? N'ai nici o grijă...

Cîntecul lăutarilor adia pe vale: două viori și o cobză. Venea lin, prin frunzișuri ca din depărtare. Cercul eră spuzit de stele, copacii stăteau neclintii și merele părguite miroseau dulce.

— Femeile-s cam fricoase, răspunse cu un rîs ușor cucoana Iliana. Nu-i vorba că și bărbatu-meu se teme și de umbra lui. El n'ar veni pe aici, să-l tai...

Eu răspunsei c'o înfiorare de mândrie, căci eram tînar și nevinovat:

— Ba eu de nimica nu m'ăși teme. Nu pot înțelege cum poate să-i fie cuiva frică...

Cucoana Iliana se alătură de mine și mi se părû că-și ridică ochii cu admirație spre fruntea și spre pletele mele.

O vreme tăcurăm. Apoi cucoana Iliana mă întrebă:

— Azi ai fost la vînat?

— Am fost. Am găsit pe deal niște prepeliți...

— Eu nu înțeleg cum nu ți-i milă... Dintre toți câți sunt aicea numai tu ești vînatör... Eu cred că trebuie să fie la mijloc ceva... Nu cumva ai vre-o dragoste prin sat, pe devale?... Trebuie să ai... Te cunosc după ochi...

Port din Corbu (comit. Ciuc).

Eu îmi simții tot sângele năvălit în obraji:
— Nu-i adevărat!

Și mi se înferbântară și ochii. Cucoana Iliana
prinse a râde:

— De ce te superi? Eu glumesc... Așa-i că
te-ai supărat? Spune drept, uită-te la mine...

— Nu m'am supărat...

Și par'că-mi eră rușine să mă ujt la cucoana
Iliana. Ea râdea încet și-mi strângea brațul.

În urmă, la crama lăutarii conteniseră, — și
deodată se ridică un glas prin noapte. Eră glasul
mamei:

— Mitrule! Mitrule! unde
ești? Ilină! Veniți la masă!...

Tovarășa mea se opri scurt.
Ne întoarserăm în loc, și por-
nirăm iute înapoi. Subt umbra
nucului cucoana Iliana mă apucă
de braț și mă oprî la pas. Și
din strângerea aceea înțelesei
par'că, întâia oară în viață, că
trebuie să mă prefac, și veneam
acum încet, intrarăm în lumina
focurilor și ne apropiarăm de
masă.

— M'am plimbat puțin, dragă
Eugenie... Vechea mea mi-
grenă: zise cucoana Iliana către
mama.

Mama dădû din cap în semn
de înțelegere apoi ochii ei mari,

negri, căzură par'că grei asupra
mea. Cunoșteam privirea a-
ceasta: mama eră nemulțămîtă.

— Ați fost departe? zise ea
cătră mine.

Cucoana Iliana răspunse zim-
bind:

— Nu. Ne plimbam ici, pe
aleie...

Și eu simții în sufletul meu
o revoltă împotriva supărării
mamei și a întrebării ei. Ce?
eram copil? Nu mai eram
copil, ca să-mi cer voe dela
dânsa pentru orice lucru de
nimic. Ce? trebuia s'o înști-
ințez că mă duc să mă plimb
puțin cu cucoana Iliana? Doar
acum sunt om în toată firea.

Mâne-poi-mâne sfârșese liceul! Simțeam în mine
o pornire de mândrie; mă simțeam și rușinat, și
strecurai o privire spre tovarășa mea. Dar ea
nu se uită la mine. Ea vorbea veselă, cu glasul
mângâios, și se mișcă gingaș, ca să-și facă loc
la masă.

După ce mâncările se petrecură și lăutarii își
sfârșiră cântecele, își făcû loc, lângă jarul care
clipea roșu prin întunec, moș-Liță, vierul. Eră
un om mărunt, cu nasul roșu, cu părul alb și
cu mustața căruntă. Apucase vechi vremuri și

Familia învățătorului din Corbu (comit. Ciuc).

știu multe istorii din trecut. Tot printre boeri își făcuse vacul, și din sălășluirea aceasta îndelungată, se alesese el și cu știința unui cântec străin: Marsilieza. Dar eră o marsilieză a lui deosebită, pe care o cântă pe nas ca un fel de doină trăgănată:

Lo zofa di la patrelu...
Iudi gludi tanivelu...

După ce o mormăia cu ochii la foc, se întorcea cătră cei ce-l ascultau:

— Cântecul ista il cântă Franțujii când se întartă...

Acum în noaptea aceea porni iar moș-Liță a istorisi ceva de pe vremea lui Mihalache Sturza...

— Și pe vremea ceia eram eu vierl... dar atunci cea se chiamă că eram tânăr... Și se tâmplă un mare năcaz la Eș. Trăia acolo un boier bogat, unu' Cuciuc. Ș'avea doi feciori. Dar boierul se chiamă că eră bătrân tare... Eram și văduvoiu. Și se însoară la bătrâneță c'o duduca tânără și frumoasă, s'o sorbi într'un pahar de apă... Acum, după ce se însoară el, trece un an și nu știu cum s'a făcut că cucoana lui cea tânără se dă în dragoste cu feciorul cel mai mare... Aista, se chiamă, e păcat mare... Nu le-ajută

Port din comuna Corbu.

Dumnezeu. Simte bătrânul și începe a pândi... Dar și cucoana l-a simțit pe bătrân, și nu trec două zile la mijloc de când se pândeau ei așa, și iaca moare boierul... A murit așa, în scurt... Il plâng feciorii, il plânge cucoana cea tânără, și pe urmă îl îngroapă. A fost la prohodul cela lume de pe lume. Ciocoiu mare, ce socoți? — Dar un Țigan, unul Toader, vezeteu, simțise că feciorul cel mare trăiește cu maștîhă-sa, și întră el la banat că boierul a murit otrăvit. Intr'o bună zi întră în odaia lor și spune așa: Eu știu, zice, că boierul nostru a murit de otrăvă...

Ș'odată sar ei asupra lui cu vorba, și-i dau o pungă de parale, și-i zic să tacă dacă ține la viața lui... Tace Țiganu'... Dar se chiamă că simte dela o vreme și mezinul că nu-i lucru curat între frate-său și cucoană. Și cade la banat. Iar asemenea femeie ca aceea, nu știu dac'a mai fost pe lume. A simțit ea indoiala bătrânului, a simțit-o acum și pe a feciorului mezin... Și ce să facă? Se ferește să n'o vadă cu cel mare, — și începe a-l ademeni și pe istalalt... Incepe a râde și a șugul cu el, până ce-l scoate din minți... Și iaca vine și la el Țiganul și

Familia primarului din Corbu.

zice așa: Cucoane, eu știu că te ții cu duduca... Și se sfătuesc boierii și-i dau parale...

Pe urmă trece o bucată de vreme și Țiganul iar se infătoșează...

Atuncia iar se gândește ce se gândește cucoana, și pune la cale pe băeți. Eră strașnică muiere, ce socoți dumneata? Și într'un rând zice mezinul: Măi Toadere, pune caii, să mergem la vie... Eră noaptea. Pune Țiganu caii, pornesc la vie. Și după ce ies din târg, și merg o bucată bună de loc, se uită frații unul la altul, scot pistoalele, și tranc! — tranc! pușcă pe vezeteu... Îl zvârli de pe capră și-l lasă pe câmp, iar ei se întorc acasă.

Iar despre plecarea lor nimeni n'a știut.

Noaptea au pornit, noaptea s'au întors.

Dar Țiganul nu murise.

Aude un cioban vaiete într'un târziu, spre ziuă, cum ieșise cu oile în porneală, încep a bate câinii, și dă de om... Își da sufletul. Și

spune ciobanului: Iaca, m'au pușcat cu pistoalele boierii, feciorii lui Cuciuc, că iaca ei trăiesc cu maștiha lor, și iaca, cucoana a înveninat pe bătrân...

Șodată, cum se află asta în târg la isprăvnicie, pornesc dorobanții și ridică pe sus și pe frați și pe cucoană. Și-i muncește la stăpânire, până ce spun ei cum a fost dela început până la sfârșit. Se face, se chiamă, judecată și dau boierii osânda morții...

Iar cucoana cea tânără avea rude, aveau și băeții, se chiamă, rude... E mare rușine să sue niște boeri la spânzurătoare... Și încep a intra boierii la Vodă, și cucoanele la Domnița, și prind a suspină și a se ruga... Eră mare necaz atunci: Stia tot târgul Eșului... Dar Vodă Mihalache Sturza, se uită crunt și dădea din cap: Nu se

poate! zice; pentru așa faptă nu este altă răsplată decât ștreangul... Iar Domnița, ca femeie ce eră, mai milostivă, a venit în genunchi la Vodă și l-a rugat să-i ierte. Dar el dă din cap, se uită la dânsa pe sub sprâncene, și zice așa: Nu putem! Și se și 'nceuie acolo, în odaia lui. Iar Domnița plângea pe la uși... Ș'asa trei zile a stătut închis Vodă și n'a vrut s'asculte. Domnița acum se rugă numai de feciori, că zice că ei nu-s vinovați... Femeia, zice, a fost căpetenia răutăților... Și în ziua a treia, pe sub seară, se strânge lumea unde se ridicaseră furcile... Vine Gavril Buzatul, vine popa, vin soldații, și iaca, le trece ștreangul și-i ridică în sus... Ș'atuncea — că Vodă stia ceasul, — a pornit dela domnie solul cu hârtie de ertare...

Dar când a ajuns în fuga calului, pe flacăii lui Cuciuc îi legăna vântul...

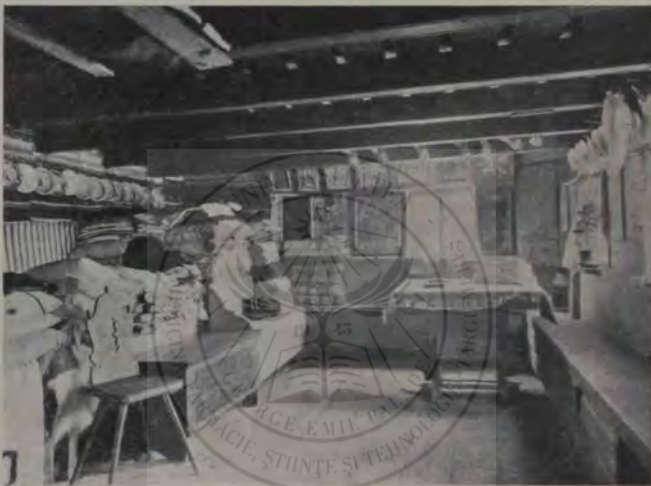
Iar pe Cuciuceasă au dus-o la Dorohoi, că de acolo eră. Totdrumul

au purtat-o într'un car cu spini. Ș'acolo în târg, au îngropat-o până la țate în pământ, și trei zile au ținut-o așa, — și care trecea, eră porunca dela stăpânire s'o stupească, pentru nelegiuirea ei... Ș'asa, după trei zile, au spânzurat-o... Și trei zile a gemut ea cu jale, se rugă de o picătură de apă și de o fărâmură de pâine, și strigă să n'o omoare așa, în tinerețe...

Frumoasă muiere! sfârși încet moș Liță, și dădea din cap minunându-se, par'că vedeă înaintea lui, în fumegarea focului, pe Cuciuceasa.

*

După povestirea moșneagului, oaspeții începură a vorbi. Cei mai bătrâni își aduceau și ei aminte de unele împrejurări, pe cari moș-Liță le uitase, și prinseră a spune una, a adăogi alta, și a sorbi păharele de vin chilimbariu. Iar vierul

Interior de casă din Pianul de sus (comit. Sibiu).

sta la foc și fumă tacticos și, dupăcum știă că le place boierilor, mormăia cântecul pe care-l zice Franțuzul când se întartă, și scuipă din vreme în vreme la o parte, în spuză...

— Ce zici, Mitrule? zise deodată lângă mine cucoana Iliina. Și pe nesimțite pornirăm la vale spre întunerecul nucilor și spre mirodeniile melerelor coapte.

Eu nu cutezam să mă uit îndărăt. Nu știam dacă mă vede mama ori nu. Apoi mă simții îndărjit, c'o pornire de bărbăție, care răsăria deodată din adâncul ființei mele.

Neliniștit totuși, pășiam încet, după mersul tovarășei mele. Mi se părea că trebuie numai decât să vorbesc, și căutam în mine ceva de spus. Și deodată mă simții turburat, pe când cucoana Iliina mă strângea ușurel de braț. Glasul ei dulce mă făcu să tresar:

— Ce zici dumneata despre cucoana cea tânără de care a vorbit moș Liță?

— Și-a meritat pedeapsa, zisei eu deodată, incrunțând din sprâncene.

— Așa? și-a meritat pedeapsa? răspunse râzând tovarășa mea. Povestea-i poveste. Ce eră să faci ea, dacă-i eră drag băiatul cel mai mare? Ce putea să faci? A fost o ființă nenorocită, așa zic eu. A luat-o un bătrân. Ce eră pentru ea bătrânul? Ea simțea nevoie de iubire, de un suflet tânăr... Asta a fost greșala ei... Pe urmă, celelalte au venit după asta... Dacă începuse, nu se mai putea oprî... A fost o nenorocire mare...

— Cum o nenorocire? zisei eu întorcându-mă spre ea.

Cucoana Iliina râdea:

— Nu te-aprinde, nu te-aprinde... Zic și eu așa, o nenorocire... dar poate n'am dreptate... Dacă dumneata ai ști ce însemnează lucrurile acestea, ai fi altfel, ai iertă multe...

— Știi, înțeleg, ce? crezi că eu nu înțeleg? zisei repede, rumenindu-mă.

— Așa? va să zică știi? Bine, — eu atât voiam să aflu... E păcat să nu știe cineva... Dumneata ești om mare acuma... Ca mânepoimâne te faci un filosof... Ce n'ai să știi? Am auzit că cetești pe Kant și pe Schopenhauer; și dumneata mi-ai spus... Ai să-i știi din scoartă în scoartă... Ai să-știi și pe alții, toți filosofi urâți și spâni... Dar dacă nu-i știi ce-i aceea un botgros, ori o privighetoare, n'ai făcut nimica...

Și deodată se oprî. În deal, la cramă, eră tăcere deplină. Via dormea într'o liniște desăvârșită. Înaintea noastră, la câțiva pași, un licuriciu scântea ca o lumină verzuie prin iarba. Cucoana Iliina, lângă mine, tăcea, — și eu simțeam cum mi se strecoară ceva în lungul trupului, parcă din pământ, din livada și din via adormită purcedeă o înfiorare caldă, care mă străbatea din răpile picioarelor până la ochi. Deodată avui o vedenie de fericire. Ași fi vrut să fac o mișcare, să spun o vorbă, și eram amețit de rușine. Eram tânăr, numai de cincisprezece ani, și eram foarte nevinovat.

Mihail Sadoveanu.

Cronică rimată.

Negreșit, e foarte lesne într'un stil corupt, barbar
— Sa 'nșiri pravilele toate și câți sloți în calidar,
Scuturând ca după măneci a scripturilor volume, —
Susținut de-un X, de-un Y, în curând îți creezi nume.
Astăzi nu se mai întreabă: ce ai vrut și ce ai zis,
In balanță ți se pune: cât în viața ta ai scris.

Tu, ce cumpănești cu acii în metal turnata frază,
Din a soarelui lumină vrând să-i împrumuți o raza,
Și căldura ta din suflet s'o strecorei în gingaș vers,
Să cuprinzi în șiruri calde farmecul din univers,
Toată viața ta muncită după o tainică chimera,
Tot avântul unui creier, care ougetă și speră.

Și durerea 'ncremenită s'o 'mpletești în jalnic cânt,
Sa dai dorului suspinul valului bătut de vânt,
Când se turbură adâncu-ți în zagaz încătușat,
Să dai versului puterea uraganului turbat, —
Au gânditu-te-ai vr'odată, stând în nopți pustii,
Pentru cine-ți dai căldura, pentru cine vrei să scrii?...

În zadar adâncu-ți tainic limba versului o chiamă,
Nu uită că orice marfă are lipsă de reclamă,
Iar de vrei să ieși în public ca un tânăr cu pretenții,
Caută de mi te pune întâi bine cu agenții:
Mănușază-ți necioplitul vers precum cere bontonul,
Vre-unui curent la modă mărăie-i pe nas isonul,

Și de lipsa de cultură lumea ca să nu te 'nculpe,
Schimbă vorba minții clare în schelălăit de vulpe.
Când se 'ncaeră paiatăi, — suveranii peste artă,
Dela mahala 'mprumută limba gata pentru ciartă,
In credințele «contrare» tu aruncă cu piciorul,
Preamărind numai ideia, ce-o susține matadorul.
Ca o umbră îl urmează cu crăncin de papagal,
Uită, că în tinerețe ai avut un ideal,
Și, cum suveranu-i gata să-și ridice 'n cer oștenii,
Te trezești fără de veste cocoțat și tu la genii.
Și-o 'nchină 'nainte-ți prostii ca la orice momâie
Craii speculanți vor arde împrejurul tău tămâie,
In imperiul sfânt al artei tu vei deveni 'mpărațul,
Tinerii sfoși, naivii vor veni să-ți ciară sfatul.

Cu un aer de protector le vei spune tot ce crezi,
Te ferește cât să poate ca să nu-i încurajezi.
Nu cumva să-ți ia 'nainte cei cari astăzi ți să 'nchină,
Din întreaga-ți strălucire să vezi mâne o ruină.
Cu dojană de măestru fă puțină teorie
Și-apoi las' de vor mai pune pana 'n viață pe bărtie,
Iar ca sfatul să-și aducă de cu vreme al său rod,
Le arată cam cum vine sfântul artei calapod.
Aurul curat, ideia, astăzi nu are valoare,
Dacă n'are forma, glasul de monetă sunătoare.

In zadar mai spui că alta-i calea, care-ți place ție,
Vezi magistrul îți pretinde o stupidă modestie.

• Poate îți aduci aminte o'acel meșter fără samă,
Când văzū că peste noapte zidul sfânt i se dărâmă,
Și-or ce ridicau cu trudă pricepuții lucrători
Din măiastra lor zidire un morman găsiau în zori,
Hotări ca 'n zidul umed fără milă să îngroape
Ce-a avut mai drag pe lume și de suflet mai aproape,
Ca să isprăvească templul și să-i meargă vestea 'n lume,
Prin jertfirea fericirii să ajungă la renume.
Astăzi? Ca s'ajungi o clipă candidat la nemurire,
Astăzi alta ți se cere: Să-ți îngropi în umilire
Cel mai sacru duh din tine, tot ce ți-a dat mai sfânt cerul:
Să te lepezi de ființă-ți, să-ți ingenuchi caracterul,
Să arunci cu tină 'n cei buni, să lovești în cei curați,
Și ca fariseul mândru pieptul la altar să-ți bați.
Pe când numele-ți atărnă pe la colțuri, pe placate,
N'o să aște vultul taina și-ale tale mari păcate.
Sau purtând cu fală haina celui drept și urgisit,
Să fii sigur că strigarea-ți vr'un răsunet a găsit.
Astăzi laurul cel verde nu să mai câștigă 'n luptă,
Il cerșesc nenorociții, arătându-și spada ruptă.

Te 'nflori? De-ai simți duhul, ce-i stăpân între culise,
Din avântul lor cel tânăr s'ar opri atâtea vise!

Setea gloriei ușoare pentruce te-ar stăpâni?
Dup' o rază de lumină pentru ce te-ai țărăi?
Tănuit în umbra-ți dulce, singur mulțămît de tine,
Pentru ce te chiamă dorul și nădejdea de mai bine?
Pentruce ți-ai da căldura adunată 'n al tău piept,
Pentru recile recenzii!... Oare nu-i mai înțelept,
Pe când focul arde 'n vatră în duiosul tău cămin,
Să-ți descoperi numai ție pânza gândului senin.
Neștiut de șarlatanii ce cu pizmă te 'nconjoară,
Să-ți aduni în al tău suflet scumpa visului comoară,
Ca avarul ce se 'mbată de bogatul său tezur,
Să presări pe ici pe colo din nisipul greu de aur,
Și cu prietina ta dulce visul să-ți împărtășești...
Te vor râde. Dar ce-ți pasă! Tu la ei să nu gândești.
Pe când ei și-or sparge capul pentru hârbul ce-au ajuns,
Cupa ta cea aurită grije ai s'o fi ascuns.
Înalța-vor pân' la ceruri o poveste sunătoare...
Tu, știind a lor prostie, treci cu fața zimbitoare,
Și, de vrei, să răzi în tine de tot roiul de mișei —
Ești convins că tu ești totuși mult mai sus decât sunt ei...

I. G. Soricu.

Ifigenia in Taurida de Goethe.

Actul al cincilea. Scena a patra.
Oreste (înarmat). Cei de mai 'nainte.

Oreste (întors spre scenă):

Vă indoii puterile! Opriti-i
Vre-o câteva clipite! Apărați
Cărarea spre corabie surorii
Și mie.

(Cătră Ifigenia, fără să vadă pe regele.)

Vino, că ne-au dat de urmă.

Abia de mai putem fugi. Grăbește!
(Zărește pe regele).

Toas (punând mâna pe spadă).

În fața mea, nu poartă nimeni spada,
Nepedepsit, în mâni.

Ifigenia.

Nu pângăriți
Cu groază și omor lăcașul zânei.
Opriti ostașii voștri, ascultați
Pe preoteasa și pe sora.

Oreste.

Spune-mi!
Cine ne-amenință?

Ifigenia.

Cinstește 'ntr'insul
Pe regele ce-mi fû ca un părinte!
Mă iartă, frate! Inima-mi copilă
A 'ncredințat întreaga noastră soartă
În mâna lui. I am spus ce aveți în gând,
Să-mi mântui sufletul de 'nșelăciune.

Oreste.

Ne 'ngăduie, în pace să ne 'ntoarcem?

Ifigenia.

Răspunsul mi-l oprește spada ta,

Oreste (vărând spada 'n teacă).

Vorbește! Iată că ascult de tine.

Seena a cincioa.

Cei de mai 'nainte Pylade. (Curând după el)

Arcas.

(Amândoi cu spadele în mâni.)

Pylade.

Nu zăboviți! Ai noștri își adună
Puterile din urmă; dar dușmanul
Mereu spre malul mării îi împinge.
Ce sfat al crailor găsesc aici!
Aceasta-i fața regelui cinstită!

Arcas.

În liniște, cum se cuvine, o rege,
Tu stai în fața dușmanilor tăi.
Curând li-i pedepsită îndrăzneala;
Ei scad și fug, corabia-i a noastră.
O vorbă numai, și e 'n flacări.

Toas.

Du-te!

Și poruncește să 'nceteze! Nimeni
Să nu se lupte, până când vorbim,
(Arcas pleacă).

Oreste.

Așa-i. Te du, prietene, și-adună
Câți vor mai fi 'n viață; așteptați
Ce-or hotărî asupra noastră zeii.

(Pylade pleacă.)

Seena a șasea.

Ifigenia. Toas. Oreste.

Ifigenia.

Scăpați-mă de grije, până nu
Începeți. Teamă mi-e de grea urgie,
De nu vei vrea s'ascuți, o rege, glasul
Dreptății bune, iară tu, o frate,
Să-ți potolești vâpaia tineretii.

Toas.

Îmi stăpânesc, fiind cel mai bătrân,
Mânia 'n piept. Răspunde-mi! Ce dovezi
Ai tu că ești născut din Agamemnon
Și frate cu aceasta?

Oreste.

Iată spada

Cu care-a 'nvins vitejii dela Troia.

Am zmulș-o dela ucigașul lui

Și m'am rugat de zeii să-mi hărăzească

Puterea și norocul craiului

Și să-mi gătească o moarte mai frumoasă.

Alege pe-un viteaz din oastea ta

Și pune-mi-l pe cel mai bun în față,

Ori-unde 'n lume viețuiesc războinici,

Se 'ngăduie acest drept străinului.

Toas.

Străvechea noastră datină nu-l dă
Bărbatului străin.

Oreste.

Începe deci

Acum cu mine datina cea nouă!

Urmând-o, un popor întreg sfințește

De lege fapta mare-a regelui.

Îngăduie-mi, nu numai pentru noi,

Ci pentru toți străinii să mă lupt.

De cad, să fie osândiți ca mine.

Dar dacă îmi va ajuta norocul

Să 'nving, atunci să nu mai calce nimeni

Pe-aceste termuri, fără să 'ntâlnească

Îndată dragostea deaproapelui,

Și mângâiat să plece ori și cine!

Toas.

Nu pari a fi nevrednic de strămoșii

Cu cari mi te mândrești, o tinere.

E mare numărul vitejilor

Ce mă 'nsoțesc; dar, și în anii mei,

Mă mai măsoar cu dușmanul și-s gata
Să 'ncerc norocul armelor cu tine.

Ifigenia.

O nu, nu-i trebuință de dovada
Aceasta crunt', ascundeți spadele!
Gândiți la mine și la soarta mea.
Pe un bărbat îl veșnicește lupta:
Și de-ar cădeă, cântarea l'preamărește.
Dar lacrimile, nesfârșitele,
Ale femeii părăsite, nimeni
Nu le mai știe, cântărețul tace
De nopți și zile petrecute 'n plâns,
Când vre-un suflet singur se 'nfoară
Să-și cheme înzadar prietenul
Pierit cu zile și, tânjind, se pierde.
Și eu am fost muncită de o grije,
Să nu mă zmulgă vr'un amăgitor
Din locul de-adăpost și să mă ducă
În grea robie. Deci i-am ispitit,
I-am întreat și le am cerut dovezi,
Si-acum mi-e inima incredințată.
Privește-aici, la mâna i dreaptă, semnul
Ca de trei stele ce s'a arătat
În ziua chiar când s'a născut și care,
Ne talmăceă preotul, prevestea
Că ea va săvârși o faptă cruntă.
Apoi mă 'ncredințează rana asta
Ce-i taie-aici sprânceana. Ca copil,
Electra, fără grije și grăbită,
Cum e din fire, l'a scăpat din brațe,
Și el căzù pe un tripod — e el!
Să-ți mai aduc dovezi și mărturie
Asemănarea dintre el și tata
Și-a inimei ne 'nșelătoare voce,

To a s.

Și de-ai împrăștiă ori-ce 'ndoială
Și eu mi-aș stăpâni mânia 'n piept:
Tot armele ar trebui 'ntre noi
Să hotărască; chip de pace nu văd.
Ei au venit, chiar tu mărturisești,
Ca să-mi răpească-icoana sfânt' a zânei.
Cum aș puteă să-i las nepedepsiți?
Ades, Elinul lacom pune ochii
Pe sculele popoarelor barbare,
Pe lâna de aur, cai și mândre fete;
Dar nu întotdeauna au ajuns
Cu prada norocoși acasă iarăși.

Oreste.

Icoana nu ne învrăjbească, o rege!
Acum vedem greșala ce un zeu
Ne-a așternut pe față ca un vâl,
Când ne-a 'ndrumat ca să venim aici
Eu l'am rugat de sfat și să mă scape
De goana Furiilor; el grâl.
Când vei aduce iar acasă sora
De pe-a Tauridei țermuri unde 'n templu
Petrece fără voie, ești scăpat
Noi talmăceam că-i sora lui Apollo;
El te-a 'nțeles pe tine! Legământul
E desfăcut și iarăși ești a noastră,
Tu, suflet sfânt Atins de mâna ta,
M'am vindecat; la pieptul tău mă prinse,
Cea de pe urmă oară, nebulia
În ghiare, zguduindu-mă grozav
Până 'n adâncul oaselor; apoi
S'ascunse ca un șarpe 'n vizuină.
Mă bucur iarăși de lumina zilei
Prin tine Minunată-i voia zânei!
Asemenea unei icoane sfinte,
De care, din porunca unui zeu,
Pe veci legată-i a cetății soartă,
Te-a dus pe tine, ocrotitoarea casei,
Și te-a ținut aici în taină sfântă
Spre fericirea noastră a tuturor.
Când se părea că nu e chip pe lume
De mântuire, iată, tu ne mântui.
Întoarce-ți sufletul spre pace, Doamne!
Și n'o opri să 'ndeplinească acum
Sfîntirea casei părintești, să-mi pună
Pe frunte, ea, coroana strămoșească!
O, răsplătește binecuvântarea
Ce ți-a adus și dă-ne-o iarăș nouă!
Puterea, viclenia, toată slava
Barbaților, făcută-i de rușine
Prin sufletul acesta preacurat,
Și 'ncrederea frumoasă de copil
Într'un om vrednic își găsește plata.

Ifigenia.

Gândește la cuvântul tău și lasă
Să te înduplece aceste vorbe
Din gura lui! Privește-ne! Tu n'ai
Ades prilej de-o fapt' așa frumoasă.
Nu poți să n'o faci; fă-o mai curând!

To a s.

Plecați deci!

Ifigenia.

Nu așa, o Doamne! Nu vreau
Să plec fără de binecuvântare,
Nu ne-alungă! Frumoasă ospetie
Să fie între noi: așa nu suntem
Pe veci înstrăinați. Iubit și scump,
Cum mi-a fost tata, astfel îmi ești tu;
Și tot așa-mi vei rămânea în suflet.
Când cel din urmă din poporul tău
Îmi va aduce la ureche graiul
Ce m'am deprins s'aud la voi, ori când
Un cerșetor veni-va 'n portul vostru,
Îl voi primi ca pe un zeu, eu însămi
Îi voi așterne patul, l-oi pofti

Pe scaun lângă foc, și-o să-l întreb
Numai de tine și de soarta ta,
Să-ți răsplătească zeii din belșug
Pentru 'ndurarea ta și-a tale fapte!
Rămâi cu bine! O, întoarce-te
Și dă-ne-un drag cuvânt de bun rămas!
Mai dulce-atunci umflă-va vântul pânza,
Mai line picură-vor lacrimile
Din ochi atunci. Rămâi cu bine! 'ntinde-mi,
În semn de veche prietenie, dreapta.

T o a s.

Plecați cu bine!

(Sfârșit.)

Trad. de I. Borcia.

Un sfârșit.

În casă la popa Gheorghe e tot mai rău. — nu mai poate plânge, simte cum i se desface inima în două...
Preoteasa Anica nu mai dă pe afară; nu-i mai vede lumea ochii arși de focul lacrimilor și chipul galbin-galbin, ca de filimînă. Numași popa Gheorghe o mai vede — o vede și trecând în altă odaie și plânge de i se umezește barba și se înmoaie foile ceaslovului, în belșug de lacrimi.

Și au trecut luni întregi de când d-șoara Anița apasă perina înflorită cu mâna ei.

... O umbră ușoară, ca o vedenie din alte lumi, cu fața albă ca de giolgiu, uscată, sub cununa de păr negru, încăleat, cu ochii mari, afundați sub dunga frunții, stinși, împăinjenți, cu lumina slabă, pierdută, par'că în depărtări necuprinse.

Stă așa înlemnită, învăluită în hainele ușoare, mândre cum se cade unei fete de popă, croite în clipe de fericire, de visare, de nădejde a traiului de flori ce aveă să vină cândva, — aveă să vină... Și nu spune o vorbă. Buzele uscate — foite de floare atinse de brumă — stau strânse și nu se desfac numai pentru păharul cu apă răcoritoare.

Se topește așa pe încetul, se sfârșește sub ochii preotesii, — se sfârșește...

— Aniță maică, Aniță, te duci, te du-u-u-ci... și se înădușă; ochii i se aprind bobotaie și cade cu capul pe perină alături de capul Aniței...

— Părinte, Gheorghe, dragă, adă cartea, părinte, ceaslovu și te roagă să-ți se desfacă inima și-ți mântuiește fata... și preoteasa...

Anița se mișcă, rotește ochii mari și un picur de mărghitar se desface din colțul ochiului, de sub pleoapa de hârtie.

Popa Gheorghe alături ca de piatră, cu patrafirul după cap, cu barba căruntă proptită pe ceaslov se roagă... Glasul nu i se aude, buzele-i sunt de lemn;... ochii de pară, să-i treacă prin ceaslov la vale.

— Te roagă, părinte, te roagă de-ți mântuie fata și preoteasa, părinte...

Și Anica, preoteasa, geme...

Părintele-i de piatră.

Domnișoara se stinge...

O undă lină de vânt aduce glas de foi ce tremură... O rază de lumină dela soarele ce asfințește se topește pe ochiul ferestrii din față, se duce — s'a dus. O frântură din glas de clopot de vecernie ce moare...

Mâne sunt Sânzienele.

Maria lui Gligor Florea din vecini aruncă cununii de flori galbine, pe coperișul casei. Aruncă și ascultă.

— Măi Gligore, e rău la popa Gheorghe, e rău tare. Se stinge și domnișoara Anița...

Săraca preoteasă, n'are noroc la copii. Aurel doarme de doi ani impliniți în străini și Anița se duce acum.

Te omoară jelea, mă Gligore... domnișoara Anița se duce.

Și plânge lelea Marie cu hohot și Gligor Florea vecinul, trece spre șură, ștergându-și ochii cu mâneca cămășii...

A. Lupcanu.

Amintirea.

(După Sally Prudhomme.)

Tu, ce-adaugi clipei lanțul
Vremilor ce nu mai sunt, —
Straniu adăpost de forme
Ce n'au umbră pe pământ.

Cad mereu mai marii lumii
Genii și viteji pe rând; —
Ci tu dai puteri gândirii
Să-i deștepte ori și când,

Și ne 'ngădui tainic sfatul
Cu-orice suflet strălucit,
Cum ne 'ngădui și pe-al celor
Ce-au fost mici, dar ne-au iubit. —

Foc de pae ni-i prezentul,
Pân' s'aprinde-a și trecut, —
Dar tu poți să-i dai vâpaia
Flacărilor din trecut;

Și poți da slabului geamăt
Ce abea simțit s'a stâns,
Toi suspinul care doarme
Intr'al vremurilor plâns.

Morții nu-și mai au ființă
Dorm de veci, și totuși știți
Să le dai o viețuire
Ne 'nțeleasă celor vii.

Simte-se trăind prin gându-mi
Tata, când îl chem? — ori eu.
Făr' să știți îi simt chemarea,
Și-i răspund fără se vreu?

Când hotarul ce-i desparte
E de veci nestrăbătutul
Zid, — cum pot să stea de vorba
Ziua de astăzi cu trecutul?

Din noi doi care-i acela
Care chiamă pe celalt?...
Cearcă sufletul să 'ntrebe,
Dar se-oprește 'nfricoșat...

Ci prin haosul de veacuri
Cât privirile-ți pătrund,
Cobori-voi, amintire,
Cât de mult, cât de adund,
Iscodind ruini și biblii,
Răscolind străvechiul scrum,
Voi afla izvorul căii
Ce-am fost mers-o pân' acum. —

Înălțându-și lampa de-aur
Viața-și merge drumul ei
Și pe-acelaș drum se 'ndreaptă
Fără preget pașii mei, —

După ea, de-alungul unui
Negru coridor, pășesc,
Dară nu privesc 'nainte
Ci în urma mea privesc.

Din cotro vine nebuna,
Și 'ncotro și-o fi 'ndreptând
Lampa galbenă ce-și arde
Focul veșnic tremurând?

În eternu-mi drum prin haos,
Luminat de ea nu sunt
Decât doar în scurta cale
Dintre leagăn și mormânt.

Ci 'nainte a vieței de-astăzi
Alte vieți am fost trăit,
Și 'nceput nu-mi am în lume
Cum nu pot avea sfârșit. —

Te 'ncordează, amintire,
Și întrebă 'n stâns trecut: —
Cător seri le știu lumina,
Și căți țărni am străbătut?

Ce-am știut din taina sorți-mi
Până nu m'am fost născut? —
Întrebărei aștia, veșnic
Graiul tău rămâne mut, —

Și privirea-ți visătoare
Rătăcește 'n zări mereu,
Ne 'ncercând să cate firul
Din colo decât văd eu.

Cercetând zadarnic taina
Sorților uitate 'n drum
Simt cum mi se 'ncheie 'n noapte
Lanțul anilor de-acum. —

Și... istoria nu-mi spune
Din cotro am fost venit...
Și nicicând n'a spus pământul
Unde merg cei ce-au murit...

Elena Farago.

Sentințe.

Ostașilor minciunei.

Nu-ți răzimi gândirea pe putreledele arme
Ce-și făurește 'n noapte și 'n taină, gândul rău
În care nu-i iubire și nu e Dumnezeu:
— Celatea lor măreață, în praf o să se darme.

Tu lupți, te vezi atletul de adevăr în lume,
Și crezi că din cuvântu-ți străfulgerează legi
Dar inima ți-e seacă și nu poți să 'nțelegi
Că frământarea urei atât culege: spume!

Întoarce-ți conștiința spre Cela ce pe cruce
Și-a pironit durerea ca să te facă bun,
Sau smulge-ți toga iarăș Kaiapo, zi-i nebun,
Strivește adevărul, — el tot mai viu străluc.

A! Ochiul ce se 'nvață în besnă să privească
E orb privind lumina? il doare raza ei?
— Strecoară-atunci prin gene, divinele-i scânteii,
Iar inima, — învaț-o cu 'nctelul, să iubească!

Pegas

detractorilor și ispitiților sai.

Din mila ta? — sărmame! Din mila ta crezi oare — El are piept de stâncă dușmanii să-i răstoarne
Că muza se hrănește c'o laudă deșartă? Copile de ojele să-și scapere mânia,
Crezi tu, — când are cerul senin, — mărețul soare Din rătăcirii — ideia drept pinten să-l întoarne,
Mai cere oglindirea în ciob d'oglină spartă? Iar frânele-i de aur le strânge Poezia.

Crezi tu frumosul Pegas când dorul îl avântă, Zadarnic te apropii de-acest fugar sălbatic
În cale se oprește de-o piedecă năroadă? Ca să-l îmbii spre tine c'o amăgire 'n palmă
El are pentru stele doi ochi, luminează sfântă, Căci hrana-i, e văpaia din sorii de jaratec
Iar pentru musculițe și viespi, — stufoasa coadă! Iar setea, și-o adapă sorbind din marea calmă.

Frivește-l cu 'ngrijire de vreal să-l vezi mai bine:
Nu suferă, oricine să-l stea 'n apropiere;
Iar dacă te lovește, — fii fericit în tine,
Că mâne sboară 'n veacuri, te lasă în tăcere.

D. Nanu.

O noapte de vară.

Dorm afară în grădina,
Supt o streșină de sură...
Firea e de farmec plină, —
Valea basmul și-l murmură.
Noaptea-i lină;

Și întinde peste mine
Instelate aripioare
Cu dulci visuri să m'aline
Printre frunze-o caldă boare
Mulcom vine...

Pe coline da ocoale —
Spice aurii priu lazuri
Leagănă cu brațu-i moale,
Le desmeardă lin cu glasuri
Dulci, domoale.

Hoinarind așa pribeaga
Preste lanuri și pădure,
Tot doinește-o doină dragă,
Până somnul o să fure
Firea 'ntreagă.

Sas pe deal, pe scărișoară,
Cânt de fluier se 'nfrică...
Viersul jalnic se strecoară,
Geme frunza, codru 'n pripă
Se 'nfiară.

Luna 'n cer, bălaia fată,
Dup' a norilor perdele,
Sta și-ascultă 'ngândurată, —
Scăpărând din ochi mii stele
Plâng de-odată.

Iar în cortul tufei, frântă
De dor, zbuciumare multă,
O privighitoare cântă;
Florile sfoase-ascultă
Doina sfântă.

Plopi cu frunza argintată
Tainic freamătă în cale,
Umbră lor întunecată
Oglindindu-se în vale
Se desfată...

A tăcut privighitoarea;
Vatea șoapta-și domolise,
Doarime dusă și cicoarea
Cu pleoapele închise...
Plângo zarea;

Căci acum e 'n văduvire,
I-a murit prin țări străine.
Soarele, tubitul mire,
Nu e cine să 'nsenine
Trista-i fire.

Tace zvanul dela moară;
Zboară sufletu-mi la tine. —
Pe aripa sa ușoară
Pe furiș și somnul vine,
Mă 'mpresoară.

Vasile Albu.

Expoziția de artă din Veneția (1907).

(Urmare.)

Sala Emiliană.

Printre multele tablouri, cari nu-mi plac, admir »Doctorul satului» de Discovolo. Îmi aduc aminte de tabloul expus de dânsul la Milano: »Casa suspinelor», o casă albă bătută de lună în miezul nopții. Nimic mai simplu și cu toate acestea nu pot uita impresia ce am avut privind această lumină albă, plutind în aerul violet peste casa adormită! Aceeași impresie am avut acum. Parecă figura este iluminată de o lumină internă sau de reflexul unei lămpi puse înapoi. Divizionismul, bine interpretat, dă efecte noi, neașteptate. Graziosi e și sculptor. Picturile lui sunt uniforme ca culoare deși de un realism extraordinar. Miti-Zanetti iar cu peisaje fantastice, Giusti un portret cu bună tehnică dar curios ca atitudine.

Sala Lombardă (mică).

Un fel de pasaj în care sunt câteva tablouri adevărate bijuterii. Toate peisajele pline de aer ale defunctului Gignous, tainice luminșuri de păduri, sau râulețe pierzându-se prin tușșuri, câmpuri smâltate de flori, sau călugărițe tărându-și plictiseala și urâtul pe poteci șerpuite pe sub arbori seculari... Un nud de Emilio Gola și admirabilele monotipii ale lui Pompeo Mariani. Pe plăci de metal, pe pânză, sau pe hârtie, în acvarelă, ulei sau incisiune Mariani prinde cu aceeași delicateță de contur, cu aceeași eterică fineță toate tipurile feminine, fie ele în restaurant, la teatru, în studiu, pe stradă, în pădure, în buduar, pe ploae sau pe zăpadă, pe soare sau sub lumina felinarelor! Tot chieul parisianelor cu frufu-urile de mătăsuri îl etalează în câteva atingeri cu penelul, toată grația bolnavă a unui profil sub voalul străveziu o evocă cu două linii! Impresionism, da, dar de o impecabilă siguranță în desemn, în colorit, în alegerea atitudinilor!

Și totul e vechiu, e spus de mii de ori dar și în pictură ca și în amor, aceleași vorbe rostite de mii de ani au un nou farmec, aceleași senzații par altele, par noi pentru fiecare suflet, acelaș cântec vibrează altfel dobândind noi armonii! Ce a rămas oare neexprimat pe pânză?... Însă fiecare »impresiune» este și cea intimă in-

terpretată de artist, în fiecare tablou ghicești un sentiment, un mod propriu de a vedea și de a înțelege natura, un fel individual de a simți. Și Pompeo Mariani, Ugo Valeri, George Belloni simt modernitatea, simt viața actuală vibrantă agitată, nervoasă, complexă! George Belloni, pictorul sentimental și visător, căruia M. S. Regele îi cumpărase la Milano: »Cosa bella mortal passa e non dura*» și »Toamna», i-a arătat din nou deplina sa admirație, cumpărându-i colecția de monotipii: »marine» — »Splendori Alpestre» și »Viața în port», cari sunt adevărate splendori!

În sala cea mare sunt și nume cunoscute dar afară de Chiesa care în tabl. »Pietas» simbolic, și »Odihna Vagabondului» arată că deși imită oarecum pe Mentessi totuși își păstrează originalitatea sa artistică, ceilalți se mărginesc a zugrăvi apusuri și răsărituri, colțuri de păduri, canale și mări infinite!

Și dacă toți ar avea retina lucidă și simțul culorii just ar fi delicios, dar cei mai mulți...

Longoni pictează numai ghețare, Leonardo Bazzaro deși pictor mare se repetă cu scene din Chioggia Careano, cap de școală prezintă lucrări slabe, oboseite.

Mă opresc mult în fața peisajelor lui Carozzi care pune un ce mistic și vaporos în »Văile Credinței» — »Bambina» lui Alebardie cu fața arsă de o prea precoce durere...

Sala Toscană.

Și aici sunt mulți buni dar și mulți pe cari e inutil să-i numesc. Vreau să fac cunoscute operele frumoase și să caut a impune întru câțva numele pictorilor de valoare. Luigi Gioli cu »Bătaia grăului» și »Târg de vite» îmi atrage imediat atenția și modul lui de a picta îmi place mai mult decât al fratelui seu Francesco, care e prea minuțios. G. A. Lori a prins admirabil lumina în: »Brădetul înainte și după soare», — Marzi Ezio, cu o »Bătrână» adormită pe scaun, m'a încântat. E perfectă din toate punctele de vedere. Rațele lui »Tommosi» sunt vii. Viner în »Marmura galbenă din munți» a ghicit tonul auriu, just.

*) Lucru frumos, muritor, trece și nu durează...

Sala internațională.

Arta visului.

Acest nume pompos s'a dat unei săli în care au expus toți tinerii cari fac parte din noua societate numită »Giovane Etruria«.

Toți acești pictori au rupt-o cu toate manierele de a picta. Ei sunt sensibiliști, simbolști oculțiști, intimiști, punctiniști, divizionști, impresioniști, mistici, sintetiști... atâtea și atâtea nume ce s'au dat sutelor de aberații a celor ce, osteniți de a creă ceva de artă sau incapabili de a se reînoi, s'au amuzat a minună publicul profan și indulgent! »Arte del sogno« ar fi o artă de viziune, de fantazie, de idealizare, de simbol etc. Și când intri în sală te aștepti să vezi ceva eteric, fantastic, ceva care să înalțe spiritul în regiuni necunoscute, să te exalte, să vezi visuri aie vea dar... e greu. Ar trebui o vastă cultură, o sensibilitate extraordinară și o extraordinară imaginație pentru a putea fixa pe pânză necunoscutul, nevăzutul. Aici sunt numai producții bolnave, schimonosiri de forme și culori, negațiuni ale simțului estetic. Parecă »arta visului« ar fi bună numai să sperie pe copii neascultători cu gogorițe și cu Joimărițe!...

Cu toate astea și aici îmi place »Garibaldi« de Pliniu Nomellini. Compozițiunea și atitudinea lui eroică și inspirată sunt înemerite. Găsese însă că acest pictor foarte talentat reușește mai bine în picturi sănătoase ca »Anime e fronde« unde petele de soare făcute de razele tremurânde prin frunziș sunt aie vea.

Toate celelalte ale aceluiași de aici sunt monotone, prolixе, subiectele variate, dar modul acelaș. »Călugării cu orbitele goale«, »Câmpul osândiților« și »Curiozitate« de Marius de Maria sunt foarte bune. Coloritul pare a fi antic; imaginația puternică și străină. Pare a fi inspirat de poemele lui Baudelaire și Edgar Poë. Renumitul Walter Crane expune un »Prometeu« prea ticluit, germanul Stuck o »Salomé« (care e acum la ordinea zilei) prea cadaverică.

Zwintscher idilic, Marussig suav și armonios în tabloul »Salcie plângătoare«. Salvini Tofanari expune un tablou colosal, »Esența vieții«. Nu prea am înțeles de ce »esența«! Două mâni colosale cari ar fi mâinile Destinului strivesc un furnicar de oameni strânși între spini până le dă sângele!

Poate că ar fi ceva dacă n'ar fi tot introcoloare galbenă, desemnate groaznic, toate corpurile pocite! Dar e »arta del sogno« și se vede că sunt creaturi visate! Macchiati, ilustrator la Paris, e bun în »Originea fricei« deși nu se prea înțelege... Dar »Charlotte Corday« a belgianului De Groux? o compar cu cele vechi de Duchesne și Aviat! Desvallières, Denis, etc... Divagări așternute pe biata pânză răbdătoare!!

Pavilionul Belgiei.

Belgienii au ținut să fie separați și au construit un pavilion pe stânga cum intri în grădină. Foarte simplu, cu liniile corecte și sobre, de departe recunosc stilul arhitectului Léon Sneyers pe care l-am mai lăudat și la expoziția din Milano. Înăuntru un mic »fet d'eau« străns între lespezi de marmură galbină (chimică) răcorește atriul. La intrare iar faimoasele statui »Débardeur« sau descărcător, și »Sămănătorul« de C. Meniner, opere deja celebre precum și »Plantatorul drapelui« de simpaticul sculptor Van Bisbroeck, modelat cu multă vigoare.

Comisarul general, prof. Fierens Gevaert a avut dela guvern permisiunea de a alege tablourile celebre din Pinacoteca, astfel încât această expoziție să dea o idee de arta belgiană. În sala dela mijloc colosala pânză a lui Ciambelani: »Să onorăm pământul«. Cam acelaș subiect ca în »Viața senină« expusă la Milano. Pictează în genul lui Puvis de Chavaunes, dar mai plin, linia maestoasă, figurile mai cărnoase, coloritul mai pierdut. Admir mult această nouă direcțiune a artei decorative rurale, și cred că ar fi timpul să se cultive iarăși acest gen pe care Giotto, Ghirlandaio, Palma, Tintoretto, Tiziano, Veronese, Luca Giordano, în timpuri glorioase îl ridicase pe culmi neatînse de artă neperitoare!

»Danțul« de Fabry destinat teatrului dela Mormaie din Bruxelles e energie, impetuos, de un colorit viu. Cel mai splendid peisaj este »Desghețul la Gand« de Baertson deja vândut la Luxemburg. Pe un canal se desghiață apa... Nimic mai simplu! Dar ce finețe, ce transparentă vitrosă are apa, ce simplitate ca tehnică! E un adevărat cap de operă! Și mai sunt multe peisagii dela Ostende, Bruges, Lonvain, Gand. Victor Gilsoul »Ora vespertină«, Delvin »Iarna«, Marcette »Spre zori«. Adevărate re-

velări sunt tablourile lui Evenepoel care a murit la Paris acum 5 ani. Se expune celebrul: Spaniol la Paris, Moulin rouge, Omul în roșu și »Taverna Soleil d'or«. În fundul sălei »Lectura« de Théo van Rysselberghe. Tehnica divizionistă minuțioasă, modul de a lucra numai în puncte verzi, galbene și roșii te uimește văzând extraordinarele efecte de lumină și umbră ce se dobândesc cu orice manieră dacă e executat de un artist! Poetul Verhaeren cetește transportat versuri; împrejurul mesei stau în diverse atitudini, ascultând cu atenție poezii: Maeterlinck, Fénéon Viélé Griffin, Ghéon, André Gide toți simbolști și de cari am avut norocul de a ceți versuri inedite în revista internațională »Poesia« a poetului Marinetti, care revistă apare regulat la Milano în 4—5 limbi, astfel încât ai avantajul de a gustă fiecare poezie nesculciată de traduceri și acela, de a vedea reunite într'aceia fasciculi numele cele mai celebre din Europa. Tabloul Lectura a fost expus și la »Salon« la Paris.

James Ensor, un simpatic »Aprinzător de lămpi«, Knopff »Bruges« cu catedralele gotice obscure, Opsomer în tabloul »Cumetre« se revelă fin observator, de o ironie mușcătoare, amintind oarecum pe spaniolul Zuloaga. Aquarele și acueforte de Rops, Rasenfosse, Delville etc.

Sala franceză.

Nume mari, tablouri elegante, școală care denotă imediat o cultură veche, mult artificiu și multă artă. Carolus Duran, celebrul măestru, a ajuns la acel »artificiu de calcul« — de l-ași putea numi astfel — care împins mai departe, cade în superficial. Portretul în care par'că i se cetește pe frunte cugetarea e bun de tot dar nudul »Voluptate« prea alb, prea voit, prea »recherché« — J. Blanche cu »Cherubin« atât

de grațios și de rafinat și cu seducătoarea »Călătoare«. Charles Cottet pictorul care a plimbat pe toți cu dânsul prin încântătoarele peisaje ale Franței și ale Spaniei, expune de data asta un portret sugestiv. Fantin Latour atât de recunoscut acum după moarte, și care pe vremuri, pe când eră sărac și picta splendori ca »Scena finală din Rheingold«, eră discutat, pe care Zola l-a descris în romanul l'Oeuvre, figurează aici cu o curioasă »Eva« și cu un portret de femeie. Hoffbauer foarte pretentios și cu mult fast în »Triumful Condotierului« prinde bine ambientul. La Gandara subtilul portretist modern care a intrunit farmecul, perversitatea și frivolitatea parisienei, pictorul, atât de răsfățat la »Salon«, prinde pe o pânză toată grația elegantă a unei femei blonde. Albert Besnard a pictat pe Exc. Sa Ambasadorul Franței la Roma, Camille Barrère. Clementina a Dufan sugestivă în tabloul »In grădina Andaluziei«. Câtă seducțiune și câtă perfidie în ochii languroși ai Spaniolei! »Tânăra mamă« de Gaston La Touche, adorabilă. »Zi de vară« împrumutat de Luxemburg, grație stăruințelor directorului Léonce Bénédite, revelă arta gingașă a lui Lucien Simon și »Dragonul« lui Roll reamintește tablourile eroice de după 1870! Raffaelli idealizează până la extrem și el, pictorul »tipurilor din Paris« devine cam fad în portretul femeii blonde de aici. Și încă mulți ca Ménard gentil, Laurens, Billotte Vuillard, Lebong Lepère etc. Bijuteriile create cu atât gust, cu atâta fantazie, pieptenii de fildeș sculptat, salcâmul »rose« diafan, împletit pe broși sau diademe, toată originalitatea pe care a pus-o Lalique în bijuterii pare a fi inventat-o doar pentru figuri cu trăsuri perfecte distinse și maieostoase!

Zoc Gârbea.

(Va urma.)

Cronică.

„Asociațiunea“. Frumoase prilejuri de serbatori culturale sunt pentru noi adunările generale ale »Asociațiunii« și ale »Societății pentru crearea unui fond de teatru român«. Aceste două instituțiuni culturale în fiecare an colindă din oraș în oraș, lăsând în urma lor viață și însuflețire.

»Asociațiunea« anul acesta și-a ținut adunarea generală în orașul Bistrița, în care astăzi e o foarte frumoasă cunună de cărturari români, conștii de chemarea lor. Dr. G. Tripon, Dr. V. Onișor și protopopul G. Domide sunt oameni însuflețiți pentru cultura românească și împreună cu ceilalți fruntași ai aceluia oraș desfășură o fru-

moasă muncă pentru luminarea poporului. Despărțământul Bistrița e unul dintre cele mai harnice ale »Asociațiunii» și dorim să se facă tot mai vrednic de stima lumii românești. Dela dânsul ar putea lua pildă și cel învecinat al Năsăudului.

Adunarea generală din acest an nu prezintă momente mai importante. Raportul general al comitetului e mai mult o expunere de planuri decât de fapte împlinite. Și până când »Asociațiunea» va fi lipsită de mijloacele materiale necesare nici nu va putea arăta rezultate mai mari. Ceice conduc astăzi »Asociațiunea» trebuie deci să se îngrijească mai întâiu de bani, cu cari să plătească datorile moștenite dela abili antecesorii, pe urmă să adune banii pentru a începe o activitate sistematică: a) tipăriind cărți pentru popor și pentru cărturari; b) aranjând prelegeri sistematice pentru popor și cărturari; c) înzestrând Muzeul și îngrijindu-se de publicațiuni privitoare la trecutul și la cultura noastră.

Dar cum să se adune banii?

Mijloace sunt destule. Deocamdată s'ar putea începe o serie de conferințe în toate centrele românești, sub conducerea sărbătoritului poet Octavian Goga. Suntem siguri că aceste conferințe, conduse cu pricepere și stăruință, ar aduce pe lângă întărirea materială a »Asociațiunii» și o închegare, o apropiere sufletească a păturii noastre cărturărițe. Și aceasta e de foarte mare importanță, fiindcă o nivelare intelectuală, o omogenitate în idei, o acțiune comună într-o ne lumină, numai spre binele înaintării noastre poate fi.

Asupra raportului general zierele noastre n'au insistat. Câteva dintre ele l-au reproduis în întregime, iar în rapoartele despre cursul adunării generale s'au mărginit la stereotipul reportajiu. Foile pentru popor s'au făcut mai vrednice de laudă. Ele au publicat articole caldoroase în cari se îndeamnă poporul să se împrietenească cu »Asociațiunea». Asta e și chemarea lor.

Zierele cotidiene însă, pe lângă obligatoriul articol de fond sentimental, ar trebui să mai aibă și alte îndatoriri. Ne-ar fi plăcut dacă făceau o expunere critică a activității de un an a »Asociațiunii», dacă arătau lipsurile, dând soluții nouă, arătând căile pe cari are să meargă »Asociațiunea» pentru izbândirea idealurilor sale.

Tăcerea generală sau osanalele generale — ceace e tot una — sunt plictisitoare. N'are nici un farmec să stai în fața mulțimii, când vezi că ai înaintea ta niște moșnegi adormiți sau niște fețe rumene cari își manifestă energia intelectuală numai prin musculatura palmei. La adunările noastre prețul vorbei e foarte ieftin. Vorbele curg... curg în fraze avântate, încălcite, ajutate de gesturi și mai încercate... auzi glasul celui ce le trece prin toate gamele oratoriei — și nu pricepi nimic. Fonograful ar fi o nenorocire la asemenea ocazii. Un fel de fonograme sunt și reporterii dela adunările noastre, deosebindu-se de cele ale lui Edison numai prin un eufemism în reproducerea celor auzite. Regretăm din toate punctele de vedere lipsa talentului critic al ziarelor noastre în fața chestiunilor serioase.

Cu toate că nu ne socotim camarazii celor cu condeiul de aur al laudelor, nu vrem să încercăm o expunere critică a raportului general al comitetului central cătra adunarea generală, fiindcă unei asemenea încercări,

s'ar putea da o interpretare falsă și fiindcă ni-e milă de reputația fătului nostru propriu. Il lășăm să facă cu-ceriri, dacă poate.

Să căutăm însă faptele mai de seamă dela întrunirea din Bistrița, dacă ele nu ni se impun dela sine.

Momentul cel mai însemnat al adunării generale a fost discursul de deschidere al d-lui Andreiu Bârseanu. În raportul general din anul trecut rostul »Asociațiunii» se reducea la rolul unilateral de a răspândi cultura între poporul dela sate. Anul acesta s'a completat programul acestei instituțiuni, spunându-se: »Asociațiunea e datoare să îmbrățișeze viața culturală a poporului românesc în totalitatea ei, să se intereseze și de înaintarea culturală a cărturarimii. E știut că progresul cultural al unui popor nu se poate săvârși numai prin popularizarea cunoștințelor. Aceasta e numai un mijloc pentru a înlesni evoluția poporului întreg, ridicând nivelul cultural al mas-elor». Dl. A. Bârseanu în discursul său, ascultat cu o adevărată pietate, lărgeste acest program, zicând: »Viața poporului nostru, ca a oricărui organism, nu se poate desfășura izolat, ci stă în strânsă legătură cu mersul omenimii întregi și este adânc influențată de curente, ce stăpânesc lumea împrejurătoare».

»Poporul nostru nu poate urmă alt drum, decât cel străbătut de popoarele, cari au avut norocul a ajunge mai departe pe calea nesfârșită a progresului. El trebuie să încerce a se apropia de, aceste în toate privințele: pe terenul intelectual, moral și material, și anume trebuie să-și înțeaască cu atât mai mult pașii și să-și pună la probă puterile, de cari dispune, cu cât împrejurările nefavorabile ale trecutului l-au reținut mai înapoi».

Acesta e un program, pe care nu știm dacă noi, cei cu »porunca» vremurilor de astăzi, visatori după planuri mărețe vom avea puterea intelectuală și morală de a-l apropia măcar de realizare, dacă vom avea stăruința omului conștient de a încerca măcar ducerea lui la îndeplinire.

Der Worte sind genug gewechselt

Lasst mich auch endlich Taten sehn!

(Faust.)

Conferințele, cari ar trebui să fie forța adunărilor generale, n'au prea avut noroc. Una a fost străntorată într-o sală în care abia încăpeau 30 de oameni și a fost acompaniată de probele generale ale muzicii militare și ale solistelor dela concert. Una a fost jertfită pe altarul promptitudinii chelnerilor dela banchet, iar celelalte două s'au pierdut în zgomotul ușilor și a pașilor publicului care intră și eșii — ca la comedie. Protestul conferențiarilor și energia aranjierilor n'au putut liniști publicul. Pacat de conferințe!

La teatru s'a adunat lume, cum desigur n'a mai avut trupa d-lui Z. Bârșan. A plăcut poezia »Clăcașii» de O. Goga, interpretată cu mult talent de directorul trupei. Piesa »Instinctul» a fost nepotrivită pentru galeriile de țărani și pentru d-soarele nevinovate. Deși splendid jucată, a naufragiat în valurile râsului sănătos de pe galerii. Comedia dela sfârșit a fost unanim înțeleasă și bine primită.

Concertul cu program extraordinar de bogat — spre marea părere de rău a dansatoarelor — a plăcut și a fost

tot așa de bine cercetat ca și teatrul. Bineînțeles doinele românești cântate de d-șoarele Virginia Gall, Valeria Papp și de frumusețea cor ai reuniunii de cântări din Bistrița au stârnit aplausele cele mai puternice. O surprindere a fost »Imnul regal« din România, executat de orchestra militară.

Într-o sală mică »Reuniunea femeilor din Hunedoara« a aranjat și o expoziție de cusături și țesături, eșite din atelierul din Orăștie. Minunatele produse ale acestui atelier de sub conducerea d-șoarei Barcianu au fost admirate de public și de țărancele din împrejurimile apropiate, cu portul corcit de influința săsească.

La serbările populare s'a jucat »Călușerul« și »Bătuta« de doisprezece flăcăi zidari. Apoi »Someșana« și »Romana«. S'au împărțit mai multe sute de broșuri din »Biblioteca populară a Asociațiunii« și numere din »Tara noastră«. Se zice că o nouă ordonanță ministerială oprește și acest mijloc de a răspândi cartea între popor și că comitetul din Bistrița va fi pedepsit pentru transgresiune.

Dupa adunare oaspeții s'au împrăștiat care încântau, iar un grup de tineri a pelerinat la Hordău, locul de naștere al poetului Coșbuc.

Și-așa, cu bune cu rele, adunarea generală din Bistrița a fost totuși una dintre cele mai frumoase serbări naționale.

Adevăr. Cronica noastră »Frație« din nr. 16 a întinplat aprobări generale. Oameni cu greutate în viața noastră publică au găsit de cuviință să ne felicite pentru ideile juste spuse cu sinceritate și chiar cu oarecare părere de rău. Cu părere de rău, fiindcă noma ni-ar plăcea, dacă personalitatea dlui Iorga ar rămânea curată, dacă nu s'ar pulveriză în frământările marunte și trecătoare ale oamenilor cari nu știu niciodată ce vreau. Și dacă toți prietini sinceri și adevărați ai dlui Iorga ar avea curajul datoriei ca să-l smulga la vreme din puhoiul torentului de patimi istovitoare, ar face cel mai sfânt serviciu științei și lumii românești. A opri pe dl Iorga să cutreere ca un meteor prin toate ținuturile locuite de Români, amestecându-se în zavera vieții noroioase, e o datorie a tuturor celorce stimează și admiră forța de muncă a dsale. Noi ne-am împlinit această datorie, călcând peste sentimentele noastre de recunoștință și riscând chiar și supărarea dlui Iorga. Dovada acestei supărări e »tăcerea meșteșugită« a dlui Iorga și articolul despre adunarea Asociațiunii în Bistrița, pe care îl încheie: »Petrecere bună, fraților, și vă rog nu vă gândiți la mine, al vostru vechiu prietin, pe care l-ați scos la pensie pe dreptate«.

La spensie pe dreptate, în viața publică, nu te pot scoate decât propriile greșeli. Nimeni altul! Și am vrea să fim profeți mincinoși, când ne-așteptăm ca azi-măne, dl Iorga, urmând același drum, să-și ia adio, rînd pe rînd, dela Bucovina, Basarabia, Macedonia și — în sfârșit — dela România. Soartea meteorilor o au toți reformatorii vieții sociale cari se lasă robiți de inimă, căci logica inimii și capricioasă, nestatornică; niciodată nu știți în vederea căror rezultate îți storcea puterile minții.

La cronica noastră »Frație« a răspuns, tot cu supărare, dl I. Slavici în »Tribuna« nr. 191—1907. Ne acuză de optimism subred, susținând că noi voim să apărăm pe cei

cari »vad răul și tac«. Ferească-ne D-zeu! Am hărțuit și noi destule rele și dacă am avea libertatea cuvântului am ști să scormonim și mai multe. Dar nu vom cădea în greșala generalizărilor închipuindu-ne că la noi toate sunt rele, fiindcă asta nu este adevărat. Dovada că și dl Slavici s'a înspăimântat de generalizările făcute în »Neamul Românesc«.

»Mai e apoi în darea de seamă din »Luceafărul« și un neadevăr — zice dl Slavici în »Tribuna«.

»Niciodată eu n'am vorbit de »preoți nemernici și arhierii vânduți străinilor«.

Drept răspuns cităm cuvânt cu cuvânt scrisesele dlui Slavici din »Neamul Românesc« nr. 25/1907:

»Dacă e vorba de cultura religioasă, la care eu atît de mult țin, mă mărginesc a-ți face mărturisirea, că mă tem să mă duc și să-mi duc copiii la biserică aici (în România), unde toate cele sfinte sunt luate în bataie de joc, preoții sunt niște slugi nemernice, iară arhieriei au ajuns unelte ale unor oameni instrăinați de legea părinților noștri«.

E limpede pe partea cui e adevărul! Ne pare rău că n'am greșit noi, fiindcă vârsta noastră suportă mai ușor poticnirile.

Să mai dăm o lămurire. Admitem în parte și noi că ațerurile mari nu pornesc în lumea aceasta din mîntoa rece, ci din inimile însuflețite, dar e tot atât de adevărat că numai cu însuflețirea nu s'a rezolvat nici o problemă de viață a vre-unui popor din lume. Că vom striga României noi ardelenii de ici, bucovinenii și basarabienii de dincolo:

»Grăbiți rezolvarea chestiunii agrare!«

»Grăbiți rezolvarea chestiunii religioase!«

desigur că nu vom feri România. Asta e numai o paradă de vorbe, naivă și inutilă!

Știri. † Sully Prudhomme. În Franța s'a stins poetul filosof, poetul sincer al dragostei veșnice, al libertății și al dreptății, Sully Prudhomme. Activitatea literară și-a început-o cu o traducere din Lucretius, care pare a fi un fel de introducere a operilor sale. Între altele a scris poemele: Dreptatea (Justice), pe care o caută în tot universul și n'o găsește, în cele din urmă, decât în conștiința omului, apoi Fericirea (Bonheur) pe care o află numai în jertfă. În scrierile sale se arată întocmai cum eră în viață. Nimic nu e minciună, nimic uue scris ca să placă, să seducă. Eră sincer în toate creațiunile lui. Toată viața și toată filosofia lui a fost numai dragoste. Dragoste de oameni, de toate viețuitoarele, dragoste de artă și dragoste de bine.

* Traducătorul cărții »Educația voinții« despre care am vorbit în Nr. 16, ne anunță că a prezintat Teatrului Național din București o dramă originală, *Ultimul Vlăstar*, care va apărea în curînd și în editura »Minerva«.

* Domnul M. Montandon publică în »Bulletin de l'Art ancien et moderne« un articol din prilejul morții lui Grigorescu. Cunoscutul critic de artă apreciază în termeni elogioși talentul nemuritorului pictor român. Dl Montandon și dl W. Ritter, alt critic de artă — care în vol. său »Etudes d'Art étranger« și în revista »La Chronique des Arts« are ar-

tiocle despre Grigorescu — se ocupa de multă vreme cu publicarea unui Album Grigorescu, însoțit de un comentariu critic. — Așa ne spune în anii trecuți un prieten intim al pictorului. — De ce n'ar aduce România un asemenea prinos unuia dintre cei mai mari fii ai săi?

* La adunarea cercului a despărțământului Cluj al Asociațiunii, ținută în comuna Dezmir, unul dintre cărturari, într'o discuție, a spus un memento caracteristic: «Nu Va arătați colții!» Iar un-flăcău mai scuturat, în joc, le-a strigat domnilor cari se desfătau pe 'mprejur:

Mult mă mir,
Că în Dezmir
Mai toți câți au învățat
Colții și i-au arătat. —

În «Gazeta de Duminecă» din Șimleu cetim de aristocratismul domnilor noștri, cari ored că fac un sacrificiu când se «dimit» să stea de vorbă cu poporul și să-i dea povețe. Și câte nu s'ar mai putea adăuga la aceste păcate ale «inteligenții» noastre!

* Progres și dreptate. La universitatea din Viena a fost numită docentă pentru filologia romanică d-ra Elisa Richter. Cu această numire, Austria răscumpăra întârzierea cu care, abia după Rusia, România, Spania, Olanda, s'a hotărit a deschide femeilor universitatea și da o strălucită dovadă de progres și dreptate.

Sora d-rei E. Richter a tradus în versuri metrice Prometeul lui Eschil. — Tot o femeie a scris o carte, un studiu cât se poate de clar și interesant despre Leonardo da Vinci. Aceste toate, după multele succese feminine din timpurile mai apropiate nu ne pot decât bucura; și noi înțelegem feminismul înțelept și cumpătat, dar dorim din suflet româncelor noastre mai bine o întrecere în a fi mame cât mai bune și mai înțelepte. Noi de aceste avem lipsa.

* Pentru înființarea «Institutului bibliic românesc», de care am pomenit în numărul 16, dl C. Alimănașeanu din București a dăruit — prin «Neamul românesc», — suma de 5000 Lei. Necesitatea acestui institut va găsi ecou și în sufletul celor dela noi? Donatorii marinoși ar putea trimite sumele la Asociațiune, care e cea mai chemată să tipărească și să răspândească între țărani Biblia.

* În acest număr se sfârșește traducerea Ifigeniei de Goethe, făcută de dl I. Borcia. Asupra acestei însemnate opere, pe care o avem acum într'o traducere așa de bună, vom reveni în numerile viitoare.

* Atragem atențiunea cetitorilor asupra poeziei «Cronică rimată», în care poetul I. U. Soricu satirizează moravurile literare de astăzi. Revistele literare de clică din țară ar putea-o reproduce pentru protejați cu «schelălăit de vulpe».

* Atragem atențiunea Onor. noștri cetitori asupra volumelor din editura noastră de pe ultima pagină. Sperăm că toți binevoitorii revistei noastre vor căuta să le recomande cunoscuților, ca ele să se răspândească. Volumul *Poezii de Octavian Goga* a fost premiat de Academia Română, iar volumele *Dela Țară de Ion Agârbiceanu* și *Ramuri de Zaharie Bârson* au fost

distinse cu premiul *Andrei Mureșianu*, pe care Asociațiunea noastră îl dă în fiecare an celor mai de seamă cărți apărute la noi.

Cine comandă toate volumele, primește un rabat de 30%.

Aviul sprijinul publicului com continuă editura, pe care am fost siliți să o intrerupem.

A v i z.

Intrând în ultimul quartal, rugăm pe abonații noștri rămași în întârziere cu achitarea abonamentului să binevoiască a ne trimite cu întoarcerea poștei suma ce ne datorează, altfel vom fi siliți a o încasa pe altă cale.

Totodată aducem la cunoștința cetitorilor că cererile pentru schimbarea adresei, dacă nu vor fi însoțite de taxa de 20 fileri, nu vor fi luate în considerare.

La administrația noastră se găsește de vânzare *Cristos de pe cupola Catedralei din Sibiu* pictat de Octavian Smighelschi, reprodus în colorile originale.

Încadrat în rame aurite costă . . . Cor. 2.50
iar cu passe-partout în rame mai fine . . . 4.—
expediat franco.

Redactor: OCT. C. TÂSLĂUANU.

Biblioteca Copiilor.

Volum. I și II din

„Biblioteca Copiilor și a tinerimei“

se vinde, dela 1 Septembrie st. n. cu 1 cor. 10 fil. în loc de 1.60 în Ungaria iar în Romania 1.50 în loc de 2 lei.

În Octombrie va apare și vol. III. cu numeroase ilustrațiuni și minunate povești pentru copii de toate vârstele și istorisiri pentru tinerime.

Grigorescu.

La administrația revistei noastre se află de vânzare stampe după tablourile cele mai renumite ale decedatului pictor *N. Grigorescu*. Aceste stampe, puse în rame cu passe-partout, pot împodobi ori ce salon. Se vând:

Car cu boi cor. —.20
Visul unui cioban —.25
O dimineață de vară —.20
Scobratul oilor —.20
și 10 fileri porto.

Cei ce comandă toate 4 stampele, le primesc franco trimitând numai 80 fileri.

În editura noastră au apărut și se pot comanda dela administrația noastră:

T. Brediceanu: **Muzica „Seratei etnografice“**,
 Caetul I Cor. 3.—, Lei 4.—
 „ II „ 3.—, „ 4.— } împreună Cor. 10.—, Lei 12.—
 „ III „ 5.—, „ 6.— }

		cor.	bani
Ioan Agârbiceanu:	Dela Tară	1.50	și 10 porto
Ion Bârsanul:	Primele Versuri	—60	„ 10 „
Zaharie Bârsan:	Ramuri	2—	„ 10 „
Ioan Ciocârlan:	Traiul Nostru	1.50	„ 10 „
Alex. Ciura:	Icoane	1.20	„ 10 „
El. Farago (Fatma):	Versuri	1.50	„ 10 „
Oct. Goga:	Poezii	2.—	„ 10 „
	Ed. pe hârtie olandeză	3.—	„ 20 „
A. O. Maior:	Biblioteca Copiilor, Vol. I		
	Cu o poveste inedită de		
	Carmen Sylva. 21 ilustrații	1.—	„ 20 „
„ „ „	Biblioteca Copiilor vol II	1.—	„ 20 „
G. Murnu:	Iliada, 12 cânturi traduse		
	in hexametre, cu ilustr.	4.—	„ 20 „
Ioan Slavici:	Mara (roman)	2.50	„ 20 „
Maxim Gorkii:	Nuvele	1.—	„ 10 „
	Ilustre românești (heliografii) 12 bucăți	1.60	„ 10 „
	Numărul iubilar Carol	1.—	„ 10 „

Din edituri străine:

Alex. Vlahuță: **România pitorească** 3.50 „ 20 „
 Minerva Cosma: **Album de broderii și țesături românești** . 16.— „ 72 „

Cartile se pot comanda sau dela administrația noastră sau dela librăriile: În România: București: Librăria națională, Socăcu et comp., L. Alcalay, C. Sfetea, I. Vasluianu; în provincie: Iași, Ploiești, Craiova: Socăcu et comp., Caracal: Librăria cooperativă; Brăila: Dumitru Ionescu; Galați: Negoescu et Manițiu; Bărlad: N. Petroff; Botoșani: Librăria cooperativă.

În Austro-Ungaria: Suceava: Școala română; Blaj: Librăria arhiepiscopala; Brașov: A. Mureșianu, I. Ciurcu; Sibiu: W. Kraffl, Librăria arhiepiscopala; Oravița: I. Țierian; Caransebeș: Librăria diecezană; Nasăud: M. Onisor.

Administrația și redacția: Sibiu (Nagyszeben).

Colecțiile „Luceafărul“ complete.

Legătură elegantă în pinză.

Anul I, epuizat.	
Anul II, (1903)	40 cor.
Anul III, (1904)	30 „
Anul IV, (1905)	40 „
Anul V, (1906) Ed. simplă	16 „
Anul V, (1906) Ed. de lux	25 „

Toate colecțiile împreună ed. simplă C 120; ed. lux C 130.

Colecții incomplete.

Sem. II, 1903, (nrele 9—23)	3 cor.
Sem. II, 1904, (nrele 11—24)	3 „
Sem. II, 1905, (nrele 11—24)	3 „

Cumpărăm „Luceafărul“.

Anul I, (1902), complet sau numerele: 2, 3, 6, 8, 9, 10. (În deosebire nrele 3 și 9—10.)
 Anul II, (1903), 2, 4, 7 și 24.
 Anul III, (1904), 2 și 5.
 Anul IV, (1905), 1, 2, 4, 6, 8 și 10.

■ se adresa administrației noastre.

Mare Surpriză.

Nu se mai întâmplă o astfel de ocazie

600 obiecte numai pentru fl. 1.95.

1 superb ceasornic aurit cu lanț, mergând cu precizie, garautat pe 2 ani; o cravată modernă de mătase pentru domni; 3 babiste fine; un încântător inel bărbătesc cu imitație de piatră prețioasă; o fermecătoare garnitură de podoabe pentru damă, constând dintr'un superb colier de perle orientale, foarte modern cu închizători bune, patentate; 2 elegante brațare; o pereche de tercei; o minunăta oglindă de buzunar pentru toaletă; 1 portmoneu de piele; o pereche butoni de manșete; 3 butoni dublu auriti; un sublim album de cărți postale ilustrate; cele mai frumoase cărți ilustrate din lume; 3 cutii de jocuri foarte distractive, pentru tineri și bătrâni; o foarte practică carte de scrisori de dragoste pentru domni, doamne și domnișoare; 20 obiecte de corespondență și încă vre-o 500 obiecte utile de întrebuințat în casa.

Toate, împreună cu ceasul, care singur valorează toată suma, costă numai fl. 1.95. Se trimite cu ramburs, sau avansându-se suma, de către casa centrală vieneză de expediție:

P. LUST, Krakau.

În caz de nemulțumire se înapoiază banii.

Cumpărați numărul jubilar Carol I. Prețul 1 cor. 10 bani.